

השכלה

חוזרים בתבונה
התנועה ליהדות חופשית

ספר מדעים

פרויקט השכלה: גישה חופשית לידע ליבה ולמיומנויות חיים

פרק 1: השיטה המדעית

המדע הוא דרך שיטתית להבין את העולם. טענה מדעית חייבת להיות ניתנת לבדיקה ולהפרכה.

1.1 שלבי השיטה

1. תצפית → 2. שאלה → 3. השערה → 4. ניסוי → 5. תוצאות → 6. מסקנה

תצפית: צמחים על אדן החלון גדלים לכיוון האור.

השערה: צמחים יטו לכיוון מקור האור.

ניסוי: מגדלים צמחים — ליד חלון, בחושך, עם אור מצד אחד.

תוצאה: צמחים עם אור מצד נטו אליו. **השערה אוששה (פוטוטרופיזם).**

1.2 מדע מול דעה

טענה מדעית	דעה
מבוססת על ראיות, ניתנת להפרכה	מבוססת על רגש/מסורת, לא ניתנת להפרכה
"מים רותחים ב-100°C"	"מים מינרליים טעימים יותר"

פרק 2: פיזיקה בסיסית

2.1 כוחות ותנועה – חוקי ניוטון

חוק 1 (אינרציה): גוף נשאר במנוחה/תנועה אלא אם כוח פועל עליו. (נוסעים "נזרקים" קדימה בבלימה)

חוק 2: $F = m \times a$ (כוח = מסה $\times$ תאוצה)

חוק 3: לכל פעולה תגובה שווה ומנוגדת.

2.2 כבידה

כוח משיכה בין גופים. תאוצת כבידה: $g \approx 9.8$ מ"ש"2. משקל = מסה $\times$ כבידה.

2.3 אנרגיה

אנרגיה = יכולת לבצע עבודה. לא נוצרת ולא נעלמת – עוברת מצורה לצורה.

סוגים: תנועתית, פוטנציאלית, חשמלית, חום, אור, כימית, גרעינית.

סוללה: כימית $\rightarrow$ חשמלית | נורה: חשמלית $\rightarrow$ אור + חום | גוף: כימית (מזון) $\rightarrow$ תנועה + חום

2.4 חשמל יומיומי

מתח (V) = לחץ | זרם (A) = כמות | הספק (W) = צריכה = $V \times A$ | kWh = יחידת חיוב.

מזגן $1,500W \times 8$ שעות = 12 kWh/יום $\times 30$ = 360 kWh/חודש $\times 0.60$ $\approx$ **216 ש"ח**

2.5 חום, אור וצליל

חום: עובר מחם לקר – הולכה (מגע), הסעה (נוזל/גז), קרינה (ללא מגע).

אור: גל אלקטרומגנטי, $300,000$ ק"מ/ש'. אור לבן = כל צבעי הקשת.

צליל: גל באוויר, 340 מ"ש'.

פרק 3: כימיה בסיסית

3.1 מבנה החומר

אטום = גרעין (פרוטונים + נייטרונים) + אלקטרונים. מולקולה = אטומים מחוברים. $H_2O = 2$ מימן + 1 חמצן.

3.2 יסודות חשובים

סימן	יסוד	שימוש
H	מימן	היסוד הקל, דלק
O	חמצן	נשימה, בערה
C	פחמן	בסיס החיים, יהלום
Fe	ברזל	בנייה, בדם
Na	נתרן	במלח (NaCl)

3.3 מצבי צבירה

מוצק (צורה + נפח קבועים) → נוזל (נפח קבוע, צורה משתנה) → גז (הכל משתנה)

מעברים: התכה, רתיחה/אידוי, עיבוי, קיפאון.

3.4 תגובות יומיומיות

בערה: גז + חמצן → חום + אור + CO_2 | חלודה: ברזל + חמצן + מים → תחמוצת ברזל
אפייה: אבקת אפייה + חומצה → CO_2 → עוגה תופחת | עיכול: חומצת קיבה מפרקת מזון

פרק 4: ביולוגיה בסיסית

4.1 התא

"לבנת הבניין" של כל יצור חי. ~37 טריליון תאים בגוף!

מרכיבים: ממברנה (עוטפת), ציטופלזמה (נוזל), גרעין (DNA), מיטוכונדריה (אנרגיה).

4.2 מערכות גוף האדם

עיכול: פה→ושט→קיבה→מעי דק (ספיגה)→מעי גס→הפרשה

נשימה: אף→קנה→סמפונות→ריאות→חילוף גזים

דם: לב שואב. עורקים (חמצן מהלב), ורידים (חזרה ללב), נימים (חילוף חומרים).

4.3 תזונה

מקורות	תפקיד	רכיב
לחם, אורז, פירות	אנרגיה מהירה	פחמימות
בשר, ביצים, קטניות	בניית שרירים	חלבונים
שמן, אגוזים, אבוקדו	אנרגיה, הגנה	שומנים
ירקות, פירות	תהליכים שונים	ויטמינים
8 כוסות ביום	כל התהליכים	מים

פרק 5: ביולוגיה מתקדמת

5.1 DNA וגנטיקה

DNA = מולקולה עם הוראות לבניית הגוף (סולם מפותל). **גן** = קטע ב-DNA (הוראה אחת). **כרומוזום** = DNA ארוז. 46 כרומוזומים (23 זוגות) לאדם.

5.2 תורשה

ילד = חצי DNA מאבא + חצי מאמא. תכונות נקבעות ע"י גנים דומיננטיים ורצסיביים.

5.3 היסטוריה ומחלות

היסטוריה = גרסה מוחלשת של חיידק/נגיף → גוף מפתח נוגדנים → מוכן למפגש אמיתי.

חיידקי → אנטיביוטיקה | **נגיפי** → בד"כ עובר מעצמו | **סוכרת** = ויסות סוכר | **לחץ דם** = סיכון ללב.

פרק 6: מדעי כדור הארץ

מזג אוויר = מצב ברגע נתון | אקלים = ממוצע לאורך שנים.

מחזור המים: אידוי→עיבוי (עננים)→משקעים→נגר→חזרה לים.

רעידות אדמה: לוחות טקטוניים נעים ומתנגשים. סולם ריכטר 1-10.

זיהום: אפקט חממה (CO₂ כולא חום), זיהום אוויר/מים. פתרונות: מיחזור, חיסכון, תחבורה ציבורית.

פרק 7: מדע וטכנולוגיה – איך דברים עובדים

מקרר: נוזל מתאדה (סופג חום מאוכל) ונדחס (משחרר חום מאחור).

מיקרוגל: גלי רדיו מרטטים מולקולות מים → חום.

סוללה: תגובה כימית → זרם חשמלי.

GPS: +24 לוויינים. טלפון מקבל אותות מ-4+ לוויינים ומחשב מיקום.

אינטרנט: בקשה → ספק אינטרנט → שרת (מחשב עם האתר) → תשובה חזרה → דפדפן מציג.

תרגילים:

1. תארו ניסוי לבדיקה: "צמחים צומחים מהר יותר עם מוזיקה"
2. מהם שלושת מצבי הצבירה? דוגמה לכל אחד.
3. הסבירו למה גב המקרר חם.
4. כמה kWh צורך תנור 2,000W ב-3 שעות?
5. מהו אפקט החממה?

סוף ספר מדעים

פרויקט השכלה: גישה חופשית לידע ליבה ולמימוניות חיים

בהצלחה בלימודים!

הופק ע"י חוזרים בתבונה – התנועה ליהדות חופשית · betvuna.com

חלק מהתוכן מקורו בויקיספר העברי · תוכן חופשי ברישיון CC BY-SA 4.0

קרדיטים וזכויות

ספר מדעים

מבוסס על תכנים מוויקיספר.

• **מקור:** https://he.wikibooks.org/wiki/מדע:מדעי_הטבע

רישיון: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

הבהרה: בוצעו עיבוד, קיצור, התאמה ועימוד מחדש.